Приказ
821.163.41.09(049.32)
821.09(049.32)

Ана Вучићевић[1]
Универзитет у Крагујевцу
Филолошко-уметнички факултет (докторанд)

МЛАДИ ФИЛОЛОЗИ: ТРАДИЦИЈА И ИНОВАЦИЈА

(Савремена проучавања језика и књижевности, зборник радова са VIII научног скупа младих филолога Србије, одржаног на Филолошко-уметничком факултету Универзитета у Крагујевцу, 2.4.2016., година VIII/књига I, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, Крагујевац, 2017.)

1. Научни скуп младих филолога Србије који се, почевши од 2009. године, одржава на Филолошко-уметничком факултету Универзитета у Крагујевцу, научне резултате обједињује и публикује у виду двокњижног и управо по књигама дистинктно обласно оријентисаног зборника радова под именом *Савремена проучавања језика и књижевности*. Прва књига радова са Осмог научног скупа младих филолога Србије посвећена је радовима из домена лингвистике. Уредници ове књиге су доц. др Јелена Петковић и проф. др Милош Ковачевић, аутор два текста на самом почетку књиге под називом *О двокњижју зборника са осмог научног скупа младих филолога Србије* и *О првој лингвистичкој књизи зборника са осмог научног скупа младих филолога Србије* који нас уводе како у јединствени, традиционални, научно утемељени карактер скупа и зборника тако и у само тематско и методолошко обиље приметно у радовима са осмог по реду научног скупа.

2. Након уводних разматрања, у зборнику су дата 24 рада, подељена у пет области језичког изучавања: *Морфолошка и лексиколошка проучавања* (пет радова), *Синтаксичка и стилистичка проучавања* (седам радова), *Примењенолингвистичка проучавања* (седам радова), *Анализа дискурса и транслатологија* (три рада) и *Језичка политика* (два рада).

3. Првој области *Морфолошка и лексиколошка проучавања* припада пет радова: *Нераздвојни глаголски префикс ver- у немачком језику и његови еквиваленти у српском* (15-25), *О метафоричној концептуализацији различитих људских емоција и особина у српском језику помоћу изворних домена ватре и пламена* (27-37), *Моралне поруке у Вуковим пословицама са лексемом кућа/дом* (39-48), *Фразеологизми с конституентом соматског порекла у делима албанског писца Исмаила Кадареа* (49-58) и *Немачки фразеологизми са компонентом антропоморфних митских бића и њихови еквиваленти у српском језику* (59-68).

1 vucicevicanna@gmail.com

3.1. Рад Марије Јанковић *Нераздвојни глаголски префикс ver- у немачком језику и његови еквиваленти у српском* представља допринос пољу контрастивне морфологије глагола немачког и српског језика. На аутентичном речничком материјалу ауторка превасходно илуструје значењску паралелу између немачког префикса *ver-* и појединих префикса у српском језику. Потом је извршено поређење творбених образаца семантички идентичних немачких и српских глагола. Иако се у оба језика користи како префиксација тако и префиксално-суфиксална творба у чијој основи су различите врсте речи, у највећем броју случајева се семантички кореспондентни глаголи творе другачије. Значај овог рада огледа се у великом броју укључених јединица за анализу, као и темељна, на основу више извора спроведена, семантичка класификација која је, готово извесно, допринела потпунијој морфолошкој анализи.

3.2. Горан Петровић се у раду *О метафоричној концептуализацији различитих људских емоција и особина у српском језику помоћу изворних домена ватре и пламена* бави когнитивним приступом проблему директног, односно индиректног формирања метафора везаних за позитивне и негативне људске особине и емоције у српском језику које у свом изворном домену имају лексеме *ватра* и *пламен*. Рад се у овом сегменту зборника издваја управо по томе што је ово једини рад из области лексичких проучавања у овом зборнику (премда ова књига укључује и рад који анализира примењивост оваквог поимања метафоре у настави што је, ипак, други домен) који примењује поменути приступ метафори као менталном конструкту базираном на пресликавању односно уочавању сличности међу реферираним ентитетима. У раду је за сваку метафоричну језичку инстанцу дато објашњење којим се пресликавањима и мотивацијама долази до метафоре емоција и особина. Сам крај рада представља сумирање свих метафора и начина њихове концептуализације, као и закључак да су лексеме *ватра* и *пламен* плодотворне у погледу метафоричног изражавања.

3.3. Тематски издвојен рад *Моралне поруке у Вуковим пословицама са лексемом кућа/дом* испитује визију морала у пословицама које је забележио Вук Караџић са аспекта доприноса њиховог лексичког конституента кућа/дом значењу и интерпретацији наведених умотворина. Представљајући социјални и културолошки моменат приметан у пословицама, Сања Миладиновић уводи поимање лексема кућа/дом у искуственом и животном светлу образлажући тиме значај свог фокуса на овим лексемама. Сви примери класификовани су према порукама које преносе, а које се у интерпретацији могу везати било за кућу/дом схваћене као просторни, материјални ентитет или као скуп чланова који тој кући/дому припадају. Како и ауторка закључује, моралне вредности, издвојене у неколико категорија, остварују се у пословицама чији су носилац значења управо наведене две лексеме како на плану високих тако и на плану нижих, односно непостојећих моралних начела.

3.4. Последња два рада из ове целине истраживања су из домена контрастивне фразеологије. Уз мања одступања, ауторке оба рада се користе начелно идентичним методолошким поступком одређивања степена еквиваленције између полазних, односно страних и циљних српских фразеологизама како би се утврдиле структурне и семантичке сличности и разлике одабраних фразеолошких јединица. У првом од наведених, а уједно и коауторском раду *Фразеологизми с конституентом соматског порекла у делима албанског писца Исмаила Кадареа* Тање Трајковић и Ане Сивачки, ауторке су упоређивале структурна својства, као и структурно-семантичку еквиваленцију соматизама у албанском и српском језику. Структурно окарактерисани номинални и глаголско-именски фразеологизми разврстани су на условно потпуне, делимичне и нулте структурне и семантичке еквиваленте при чему се, како ауторке закључују, издваја најмањи број соматизама делимичне подударности. Користећи се сличном упоредном систематизацијом немачких и српских фразеологизама са фолклорно-митолошком позадином, Звездана Симић је радом *Немачки фразеологизми са компонентом антропоморфних митских бића и њихови еквиваленти у српском језику* истакла да су, супротно резултатима претходног рада, најприсутнија семантичка поклапања фразеолошких јединица, тј. да су најчешће ове јединице делимично подударне.

3.5. Представљени радови су највећим делом контрастивна морфолошка и фразеолошка истраживања која доприносе квалитетнијем уочавању семантичких и структурних спрега између српског, немачког и албанског језика. Преостала испитивања из домена лексиколошких изучавања разликују се у приступу и тиме управо доприносе диверзитету истраживачких питања и метода покривених у овом сегменту.

4. У другу тематску јединицу прве књиге под именом *Синтаксичка и стилистичка проучавања* уврштено је седам радова: *Условне реченице и појам услова у Старом Завјету (Ђура Даничић)* (73-84), *Текстуални конектор јер у прози Иве Андрића* (85-92), *Синтаксички и стилистички аспекти проучавања везника да* (93-105), *Парцијална номинализација инфинитива у старијој италијанској прози* (107-112), *Модална и временска употреба перифрастичних глаголских конструкција у италијанском језику и њихови еквиваленти у српском* (113-124), *Глаголска перифраза са функционалним глаголом дати* (125-136) и *Административни стил и језичка родна равноправност* (137-144).

4.1. Одређивање структуре и семантике кондиционалних реченица из периода 19. века било је предмет рада *Условне реченице и појам услова у Старом Завјету (Ђура Даничић)*. Марина Шафер дефинисала је условне реченице кроз призму евентуалнореалног или ирреалног услова које изражавају, као и у светлу дијахронијских изучавања везника којим су уведене и формулације глаголских облика у протази и аподози наведених примера. Ауторка је затим истакла више разлика на језичком и функционалном плану у односу на формулацију и значења ус-

ловних реченица у савременом српском језику што се може сматрати главним доприносом овог рада.

4.2. Преплитање синтаксичких и стилистичких елемената на примеру текстуалног конектора *јер* испитивала је Јулијана Стевановић у раду *Текстуални конектор јер у прози Иве Андрића*. Ауторка проширује постојећу интерпретацију лексеме *јер* као субординацијског везника узрочног значења и, узимајући не само план реченице већ и план текста и појам парцелације у обзир, анализира наведену лексему као експликативни конектор који кодира значења уопштавања, разопштавања, додатног коментара и конфронтације. Ова семантичка и структурна спрега сагледана је и из стилистичке перспективе јер се померање значења лексеме *јер* не везује само за егземплификовани књижевноуметнички већ и за научни и публицистички стил.

4.3. Слично претходном, и у раду *Синтаксички и стилистички аспекти проучавања везника да* испитивани структурни и значењски аспекти представљене инстанце језика доведени су у везу са употребом исте у књижевноуметничком фунционалном стилу. Везник *да* уводи више приклаузалних и прилексикалних зависних реченица међу којима су анализиране условне, последичне, намерне и изричне клаузе, као и њихови семантички подтипови из опуса Милоша Црњанског и Иве Андрића. На крају се ауторка Милена Манић осврће на употребу даконструкције и инфинитива у делима једног и другог писца, истичући притом корелацију порекла и склоности писца са степеном употребе једне и друге структуре.

4.4. Марија Вучинић је кроз рад *Парцијална номинализација инфинитива у старијој италијанској прози* изучавала корене настајања и књижевно-стилске употребе делимично номинализованог инфинитива, односно инфинитива који може имати номиналне и глаголске вредности. Структурно разврстан према конституенту који га уводи инфинитив се, сходно функцији саставних чланова, у датим примерима увек налази на средини између именске и глаголске вредности што, како ауторка наводи, указује на латинизацију тадашње италијанске синтаксе.

4.5. Тематика перифрастичних глаголских конструкција обрађена је у наредна два рада. Милена Јововић пружила је увид у синтаксичку и семантичку анализу и класификацију четири групе перифрастичних глаголских конструкција у италијанском језику. У раду *Модална и временска употреба перифрастичних глаголских конструкција у италијанском језику и њихови еквиваленти у српском* се поред актуелне класификације на основу корпуса од неколико романа, дају и српски преводни еквиваленти ових јединица. Са друге стране, рад Јанка Ивановића *Глаголска перифраза са функционалним глаголом дати* фокусира се на типове перифрастичних конструкција у српском језику чија је глаголска компонента семантички испражњен глагол *дати*. Аутор је издвојио и илустровао четири типа перифрастичних конструкција и одредио њихову семантику по критеријуму каузалности односно некауза-

лности. На основу ових података, дошло се до закључка да је перифраза са глаголом дати веома заступљена и да до семантичке разноликости таквих конструкција са глаголом дати долази због тога неодређености примарног семантичког садржаја самог глагола.

4.6. Последњи рад ове целине *Административни стил и језичка родна равноправност* показатељ је значаја социолингвистичког метода у стилистичком тумачењу језичког материјала. Неда Видановић је испитивала квантитативну и квалитативну дистрибуцију лексема у граматичком женском роду а у сврху означавања занимања, звања и именовања у административном функционалном стилу. Дошло се до закључка да се доминантно користе именице мушког рода, с тим што постоји мали помак у употреби родно равноправне терминологије овог стила.

4.7. Из приложеног следи да су аутори посветили пажњу разноврсном материјалу из више језика. Разноликости доприносе и дистинктни приступи и методе којима се перципирао не само језик на више нивоа језичке анализе већ и друштвени утицај језика у димензији синхроног и дијахроног. Ипак, свим радовима заједничка је темељност у уочавању веза између структуре и значења које се потом уједињују у манифестацији мноштва стилистичких вредности, због чега су и формално под окриљем овог сегмента зборника.

5. Трећу област ове књиге под насловом *Примењенолингвистичка проучавања* сачињава седам радова: *Прилог проучавању прозодијске норме у основној школи на подручју косовско-ресавског дијалекта* (149-161), *Правописне грешке руских говорника при усвајању српског језика* (163-170), *Употреба појмовне метафоре у усвајању новинске лексике у настави енглеског језика* (171-183), *Анксиозност код ученика приликом слушања страног језика* (185-192), *Настава енглеског језика на даљину на Медицинском факултету: изазови, предности и мане* (193-203), *Почетно усвајање читања и писања кинеског језика код кинеске деце* (205-215) и *Негативни утицај српског на енглески језик у говорној продукцији* (217-227).

5.1. *Прилог проучавању прозодијске норме у основној школи на подручју косовско-ресавског дијалекта* представља квалитативно и квантитативно истраживање теоријског и практичног познавања прозодијског система српског стандардног језика код ученика који користе дијалекат који се знатно разликује од стандардног, као и њихових ставова према настави прозодијских елемената. Истраживање Нине Судимац и Александра Новаковића имало је за циљ да провери ефикасност наставе прозодије и упути на потенцијално бољи приступ. Испоставило се да ученици недовољно познају прозодијски систем, а затим и да имају претежно негативан став према изучавању прозодије, због чега је предложена и образложена употреба иманентне граматике у настави српског језика.

5.2. Стефан Милошевић се у раду *Правописне грешке руских говорника при усвајању српског језика* бавио идентификацијом и класификацијом правописних грешака које изворно руски говорници праве

приликом усвајања српског језика. Корпус сачињен од примера ексцерпираних из старијих и новијих извора допринео је валидности закључака од којих издвајамо тај да се јављају и међујезичке и унутарјезичке грешке, али да су најчешће међујезичке и то оне изазване тумачењем језичких појава које постоје и у полазном и у циљном језику на начин својствен матерњем језику.

5.3. Рад *Употреба појмовне метафоре у усвајању новинске лексике у настави енглеског језика* резултат је у настави спроведено испитивање ефикасности когнитивног приступа метафори у развијању метафоричне свести и подучавању тематски оријентисане, новинске лексике. Ауторка Светлана Тодоровић практично је потврдила да је лексику уведену основним когнитивним схемама и паровима једноставније усвојити и да је употребљени приступ вишеструко користан у развијању метафоричке свести о лексичким јединицама.

5.4. На основу приказа више истраживања која су се бавила проблематиком језичке анксиозности и анксиозности приликом слушања страног језика, Марија Маринковић је кроз рад *Анксиозност код ученика приликом слушања страног језика* истакла значај одређених карактеристика наставног процеса и сумирала педагошке препоруке које би повољно утицале на редукцију стреса у наставном процесу, а самим тим и на усвајање страног језика.

5.5. Нова форма универзитетске наставе страног језика тема је рада *Настава енглеског језика на даљину на Медицинском факултету: изазови, предности и мане* Стефана Мијомановића. Фактор техничке и материјалне обезбеђености услова за наставу, као и тенденција да се настава прилагоди савременим потребама струке резултирали су тиме да се организује настава на даљину. Овакав вид подучавања технички је изводљив, садржајно богат, подстицајан, перспективан и економичан у погледу времена, али несумњиво поставља пред укључене стране мноштво изазова који су расветљени у овом истраживању.

5.6. Тања Пељевић је дала систематичан преглед досадашњих сазнања на тему усвајања вештина читања и писања кинеског језика. У фокусу рада *Почетно усвајање читања и писања кинеског језика код кинеске деце* су когнитивне способности фонолошке, морфолошке и ортографске свести које се сматрају неопходним за савладавање поменутих вештина у почетним фазама описмењавања. Ауторка наглашава и закључује да до сада спроведена истраживања показују већи значај морфолошких и ортографских знања у процесу аквизиције, али да ни фонолошка перцепција није занемарљива.

5.7. *Негативни утицај српског на енглески језик у говорној продукцији* Јане Живановић представља испитивање најчешћих фонолошких, граматичких и лексичких грешака насталих како код млађих тако и код одраслих говорника, а под утицајем српског као полазног језика на овим нивоима језичке анализе. Идентификација и класификација грешака, њихово посматрање из угла утицаја варијабле која се у методици

наставе страних језика сматра релевантном, а то је узраст ученика, као и низ предложених вежби за једноставније превазилажење проблема чине овај рад вредним методичким и педагошким прилогом.

5.8. За све радове карактеристично је опредељење за методичка питања. Било да су у жижи интересовања били прикази досадашњих теоријских и методичких сазнања или су пак радови резултат нових истраживања, неоспорно је да су аутори радова својим интересовањима показали научну свест о савременим токовима и изазовима учења и подучавања српског и страних језика.

6. Четвртој целини *Анализа дискурса и транслатологија* припадају три рада и то: *Жанр медицинског сусрета – интервју или обичан разговор?* (231-239), *Значај невербалних елемената у електронској комуникацији* (241-249) као и *Начин исказивања монолога у преводу драмске поеме Петера Хандкеа Кроз села* (251-259).

6.1. Освртом на рад Данке Синадиновић *Жанр медицинског сусрета – интервју или обичан разговор?* може се уочити систематично организовано и аутентичним примерима из домаће лекарске праксе поткрепљено сагледавање фаза и карактера комуникације на релацији лекар - пацијент. Ауторка нам даје увид у општу структуру оваквих разговора истичући да је овај, специфичном функцијом обликован дискурс, спој институционалног, формалног и шаблонског као и неформалног, свакодневног и локализованог израза.

6.2. Потпуно другом дискурсном жанру и важности његових појединих одлика посвећено је истраживање Иване Вранић изложено у раду *Значај невербалних елемената у електронској комуникацији*. Ауторка је најпре дефинисала опште одлике усмене комуникације и улогу невербалних елемената у истој, а затим их и упоредила са карактеристикама електронске комуникације и њених невербалних израза. Квалитативним социолингвистичким истраживањем које је обухватило значајан број испитаника који припадају већем броју различитих социјалних категорија, показан је значај невербалних елемената попут емотикона и стикера у електронској комуникацији. Квалитативно и квантитативно репрезентативни узорак допринео је валидности главних закључака међу којима вреди истаћи тај да поред бројних предности електронске комуникације и емотикона и стикера који сликовитије и интензивније преносе значење, постоји читав низ варијабли који утичу на то да се ипак у одређеним ситуацијама испитаници опредељују за усмену комуникацију.

6.3. Питањем структуре и значења монолога у српском преводу драмске поеме Петера Хандкеа *Кроз села* бавила се Драгана Вучковић у раду *Начин исказивања монолога у преводу драмске поеме Петера Хандкеа Кроз села*. Монолог се у овом делу реализује кроз изречени и помишљени управни говор, реторичка питања са упитном потврдном формом, а изјавним одричним значењем и са упитном одричном формом, а изјавним потврдним значењем, као и кроз наводеће сугестивно

питање. Истакнута је и повезаност ових форми на структурном плану, као и њихов значај у интерпретацији дела.

6.4. Као што се може приметити, прва два рада везују се за анализу дискурса, при чему је приметна како разноврсност у погледу обрађених дискурсних жанрова тако и савременост у праћењу актуелних видова комуникације. Трећи рад ове области мање у обиму, али не и по значају, бави се питањем преношења значења монолога у преводу, па је стога једини рад ове области који припада домену транслатологије.

7. Пети и последњи сегмент зборника *Језичка политика* посвећен је социолингвистичким истраживањима и садржи свега два рада: *Очување језичког диверзитета кроз призму еколингвистике* (263-271) и *Деконструкција вишејезичности образовног система у свету доминације политичких моћи* (273-282).

7.1. Оба рада издвајају се опредељеношћу за не само актуелна већ и горућа питања у области савремених социолошких истраживања. Светлана Велимирац је у раду *Очување језичког диверзитета кроз призму еколингвистике* дала свеобухватан приказ развоја, кључних постулата и значаја новије, практичним потребама мотивисане, лингвистичке дисциплине – еколингвистике, док последњи рад у зборнику *Деконструкција вишејезичности образовног система у свету доминације политичких моћи* пружа увид у питање вишејезичног образовања и његове условљености историјским, политичким и економским факторима. У деценијама политичких и територијалних превирања поједини језици који су под утицајем различитих друштвених фактора скрајнути до граница изумирања, адекватна језичка политика и експертиза добијају на значају у очувању и ревитализацији јединственог језичког фундуса што је управо један од кључних задатака савременим негативним трендовима освешћене еколингвистике. Са друге стране, наглашавајући идентичну потребу очувања појединих језика кроз њихову социјалну, културолошку афирмацију и употребу у домену образовања у ери политички и економски мотивисане језичке искључивости, Ана Мандић Ивковић наводи пример институционализованог, озакоњеног сузбијања културолошких и језичких различитости у оној сфери која највише доприноси друштвеном позиционирању појединаца – сфери образовања.

8. Претходно размотрена научна сазнања класификована у пет области језичке анализе нужно подлежу карактеру сажетости који сличне форме сагледавања достигнућа у разним научним областима имају. Међутим, сви наведени сегменти овог рада који кореспондирају појединачним сегментима, односно радовима и целинама које чине прву књигу зборника *Савремена проучавања језика и књижевности* упућују на сложеност задатака пред којима су се нашли они који су радили на тематској и структурној кохезији издања. Пре свега, истиче се број, актуелност и значај питања обрађених у радовима, теоретско и практично повезивање корпуса, нивоа анализе и дисциплина, преплитање различитих језика и систематично уочавање језичких појединости или пак

сложенијих структура који их везују уз прикладну контекстуализацију језичких питања кроз домен друштвене стварности чији је језик део и покаткад покретач. Радови имају концизну, чврсту, тематски и дисциплинарно прилагођену структуру која представља одраз превасходно на здравим научним основама постављеног истраживања, а затим и способности да се исто адекватно представи научној публици. Савременост приступа како у оквиру традиционалних тако и нешто новијих, практичним проблемима подстакнутих, језичких дисциплина осликава разумевање тенденције да се језички елементи и целине сагледавају у светлу природне језичке зависности од друштва, али и друштвене зависности од језика.

Узимајући у обзир значај претходно изнетог, лингвистичка књига зборника представља скупину јединствених, а ипак темама и циљевима повезаних истраживања који са собом носе ноту традиције скупа и зборника али и иновацију у изучавањима језичких ентитета. Преостаје само да се у духу овог континуираног научног окупљања постојећи и нови аутори препознају и дају свој допринос даљој сопственој научној свести.

Примљен: 26. фебруара 2018.
Прихваћен за штампу марта 2018.